

Kiiremini, kaugemale, kuumemini

Ain Kallis, ilmainimene, 14. august 2004 00:00

Küll ilm mehest mehe teeb, ütleb eesti, täpsemalt Karja kandi vanasõna. Et Ateena olümpiamängude ajaks valiti aasta peaaegu palavaim aeg, pole keeruline järeldada: küllap on need mängud mõeldud inimvõimete igakülgseks proovilepanekuks.

Veerandsajast suveolümpiapaigast on mitmed kuulsad kuumuse poolest: Atlanta (maksimaalne õhutemperatuur ületas mängude ajal 37 °C), Mexico City, Seoul, Barcelona. Sydney mängudel, mis peeti septembris, kevadkuul, mõõdeti rekordilähedaseks õhusoojuseks 34,5 kraadi. Põhjamaade sportlastele olid enam kontimööda mängulinnad Helsingi, München, Moskva või London.

Suvealadest on kõige ilmasõltuvamad purjetamine, kergejõustik, tennis jne. Õnneks on hulk alasid – korv- ja võrkpall – viidud katuse alla. Kindlasti on rõõmsad ka ujujad: nemad ei pea võistlema meres, nagu üle sajandi tagasi samas Ateenas (aprillis!) või jões, nagu Pariisi OMil.

Kuumad mängud

Kergejõustikuvõistlustel on kõige «tapvamaks» ilmanähtuseks palavus ning kõrge õhuniiskus, segada võivad aga nii vihm kui ka tuul. Kreeka pealinnas, olgugi et ta asetseb mere ääres, on õhk õnneks kuiv, vihma sajab augustis tavaliselt 1,8 päeval. Augustikuu keskmiseks temperatuuriks arvutatakse Kreekas aga väga kõrge 27,8 kraadi (võrdluseks: Eestis vaid 15,4 kraadi)! Päevased maksimumtemperatuurid küündivad seal 37 kraadini, ka öösel ei lange soojus tavaliselt alla 20 pügala. Muide, Ateena absoluutseks kuumarekordiks on troopiline 43 kraadi.

Palavusega, lõõskava päikesepaistega (ultraviolettkiirgus!) peavad arvestama nii võistlejad kui ka pealtvaatajad. Melbourne'i OMi avatseremoonial tuli ette kuumarabandusi, hiljem kujunes peamiseks nuhtluseks aga tuul, mis rebis katki isegi pühamast pühamaa olümpialipu nõõri! Ka Atlanta avapäeval langes pealtvaatajaid kokku, kannatasid isegi külalised subtroopilistest maadest.

Muidugi tuleb alati arvestada kohaliku ilmataadi (kes see Olympose tegelastest enim ilmaga seotud oligi?) tujudega. Kaks aastat tagasi püstitas too igatahes Kreeka uue kestussaju rekordi: septembrikuus sadas 11 päevaga 201 mm!

Zeus, muide, täidab peale peajumala ameti ka äikesejumala kohuseid. Ja pikne on kihva keeranud palju võistlusi. Atlanta OMi regati ajal puhkes tugev raju. Üks purjetaja pihtis hiljem, et tundis tõelist surmahirmu, kui välgud sähvisid paadi lähedal merre. Ohtlik on säärase ilmaga viibida ka staadionil. 1955. aasta juulis sai kaks pealtvaatajat surma ja 45 vigastada Inglismaal Ascotis traavivõistlustel. Küll mitte hobuste läbi: tookord tabas välk metallreelingut, millest ohvrid kinni hoidsid.

Tuulele spetsialiseerunud jumal Aeolos võib Kreekas aerutajaile kaela saata Meltemiks kutsutava kohaliku tuule. See tuleb Balkani mägedest ning võib äkiliste puhangutega teha võistlejaile suurt meelehärma. Näiteks ühel olümpia katsevõistlusel pööras tuulepuhang kummuli mitu paati, ja just finiši eel.

Šansid saledail

Lõuna-Aafrika füsioloog Timothy Noakes ennustab, et sel olümpial saavutavad vastupidavusaladel – näiteks pikamaajooksudes – edu vaid kõhnad, alla 60 kilo kaaluvad atleedid. Atlanta mängude maratonijooksu võitja Josiah Thugwane (LAV) kaalus ainult 45 kilogrammi. Hõbemedalimees Bong Ju Lee Koreast oli sama raske. Ja ilmastikutingimused olid tol olümpial väga sarnased praegustega.

Maratonijooksja Jane Salumäe pidi Atlantas mäletatavasti katkestama, sest ei saanud kaduvaid veevarusid täiendada. Kui neljal Venemaa sportlasel avastati samas dopingu (bromataani) jälgi, siis oli nende õigustus – seda kasutati kui rohtu immuunsüsteemi tugevdamiseks, et vastu panna kuumusele ja niiskusele.

Maraton on üldse õige ohtlik ala – meenutagem vaid, kuidas lõppes selle distantsi esmane läbimine aastal 490 eKr!

Muide, eelnimetatud dr. Noakes väidab, et puudub selge seos kuumarabanduse ning organismi veepuuduse vahel, hoopis liigne veejoomine võib olla ohtlik. Samuti ei toovat kasu teine võte, mida maratoonarid kasutavad – märgade käsnade asetamine kaelale ja näole. Los Angelese OMi maratoni võitja Alberto Salazar uuris asja USA armee kuumuseuuringute instituudis, kust talle soovitati taolist nippi mitte kasutada. «Külma vee šokk suleb nahapoorid,» ütles Salazar, «teie toodate hulgaliselt soojust, ei saa aga seda eemaldada. Tulemuseks on ülekuumenemine.»

Igatahes tulevad ilmad Ateenas palavad – prognoos avapäevadeks on: selge taevas, õhusoe kõigub päevase 33 ja öise 23 kraadi vahel; nähtavus on mõõdukas. Hea seegi – enne metroo rekonstrueerimist kannatas Ateena sudude all. Olümpose ilmajumalatega hakkama saamiseks varustati Kreeka meteoteenistus uute radarite, superarvutite ning moodsate mudelitega, mis annavad ennustusi iga veerand tunni takka.

Jääb vaid loota, et Eesti atleedid ei tee meile, kaasaelajaile «külma», vaid esitavad kuumi, kaasakiskuvaid etteasteid.